

лабораторія, театральний музей, десять фахових комітетів. Масштаб творчості театру і сьогодні вражає. Курбас прагнув створити і створив театральну сім'ю. В «Березолі» звертались один до одного тільки по іменам і на «ти». Актори з нетерпінням чекали появи керівника на репетиції. Аж ось з'являється «пан Лесь», як вони його називали на галицький манер, і вимовляє своє: «Доброї роботи» – звичне березільське привітання... Сам Лесь Курбас у своїй статті «Березіль» за 1923 рік написав: «Березіль» – рух; і коли він ним перестане бути, заперечить свою назву – взагалі перестане існувати. Він – процес. І він не в театрі тільки, навіть не в мистецтві, а в культурі, в житті. Він хоче завтрашнього дня, бо знає, що завтрашній день прекрасний...». Такі дописи є надзвичайно цінними, адже розкривають грані діяльності митця.

Отже, Лесь Курбас надзвичайно стрімко розвивався як митець, щоразу оновлював стилістику своїх вистав, переглядав власні теоретичні постулати, прагнучи крокувати в ногу з часом. Висвітлення творчості Леся Курбаса в сучасному медіапросторі відіграє важливу роль, адже він належить до тих свідомих українців, яких потрібно наслідувати.

Список використаної літератури

1. Курбас Л. Березіль: Із творчої спадщини / Упоряд. і прим. М. Лабінського; передм. Ю. Бобошка. К.: Дніпро, 198. 51 с.
2. Молодий театр: Генеза. Завдання. Шляхи / Упоряд., авт. вступ. ст. М. Лабінський. К.: Мистецтво, 1991. 320 с.
3. Працьовитий В. Українська драматургія 20–30-х років ХХ століття. Жанрова модифікація. Л. : ТзОВ «Ліга-Прес», 2001. 131 с.
4. Працьовитий В. Національний характер в українській драматургії 20-х – початку 30-х років ХХ століття : монографія. Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. 2-е вид., доповн. Л., 2004. 300 с.
5. Семенюк Г. Українська драматургія 20-х років. К., 1993. 204 с.
6. Танюк Л. Драма Миколи Куліша. *Куліш М. Твори*: У 2 т. К., 1990. Т.1. С. 315–316.
7. Ткачук М. П. Українська література ХХ століття. Тернопіль: Медобори, 2014. 608 с.

*Тетяна Панченко,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність 061 Журналістика,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
Науковий керівник – кандидат філологічних наук,
доцент Олеся Мединська*

НАЦІЄТВОРЧИЙ ДИСКУРС У ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ПРАЦЯХ МИКОЛИ КОСТОМАРОВА

Микола Костомаров – знакова постать, яка відіграла вагому роль у суспільно-політичному та культурному житті України середини ХІХ століття. Його публіцистичні твори перейняті наскрізною ідеєю національної самосвідомості та відродження українського народу. У них автор артикулює проблеми націєтворення, закладає основи сучасного розуміння національної ідеї. М. Костомаров вважає, що основним суб'єктом історії є народ, діяльність якого в процесах державотворення є ключовою. Він зазначає, що народ – це «не механічна сила держави, а істинно жива стихія, зміст, а держава,

навпаки, є лише форма, сама по собі мертва механізм, що оживлюється тільки народними спонуканнями» [1].

Важливою складовою націєтворчих процесів, на думку публіциста, є консолідація української нації навколо державницьких ідей. У праці «Богдан Хмельницький» М.Костомаров актуалізує проблему національної роз'єднаності, яка призводить до руйнації держави, в історичній ретроспективі зображує небезпечні наслідки внутрішньої боротьби за владу: *«Українська справа явно загинула. Невдача за невдачею знищила надії. Люди позбулися віри в свою справу, свою мету. Через те зникла воля й терпелівість, слабшала любов до рідного краю, до громадського добра. Патріотичні вчинки й жертви показувалися даремними. Особисті приватні інтереси переважали всі чесні й патріотичні пориви. Своє власне хатнє лихо для кожного ставало непомірно тяжким. Кожен почав дбати тільки про себе самого. Людські душі дрібнішали, ставали вбогі, розум притуплювався під вагою тяжкого шукання до порятунку. Все, що було колись дороге, святе, тепер продавалося щораз дешевше. За героя часу вважали того, хто серед загальної колотнечі вмів зберегти себе самого, виринути з болота анархії, потопивши в ньому другого, забезпечивши себе самого, погубивши інших»* [2, с. 543].

У статті «Тисячоліття» М. Костомаров аналізує тисячолітній шлях розвитку України, висвітлює підневільне буття українського народу. Автор окреслює тактику політичної поведінки свідомих українців, дає об'єктивну оцінку духовності тогочасного суспільства. Він заперечує імперські твердження істориків про слов'янську єдність під верховенством Московії, зображує її ідеологічну загарбницьку сутність. Публіцист засуджував панславізм, наголошуючи, що імперські інтенції призводять до завоювань чужих територій, втручання у внутрішні відносини народів аж до військової інтервенції.

У статті «Дві руські народності» М. Костомаров окреслив відмінності між російським і українським народами, аргументуючи, що ментальність українців сформувалася на їхній споконвічній території. Він означив характерні тільки для південних русів (українців) іманентні риси, назвавши їх глибинними духовними ознаками, які впливають на хід історичного розвитку народу. Автор розмежував духовні засади народу як його іманентну основу й звички, набуті за час перебування етносу в єдиному адміністративно-державному просторі. Тому заперечив приписувану українцям тотожність, подібність, навіть однаковість багатьох рис із росіянами. Цю набуту подібність він і назвав саме звичками, прищепленими вже за час існування в спільній з росіянами імперській єдності. Так М. Костомаров заперечив право Росії бути всепочатком слов'янства, центром єдиних і однакових народностей [1]. Він відстоює право українців вільно розвиватися в соціокультурному вимірі національної ідентичності.

Автор апелює до питання походження назви «Русь». Доводить, що це етнографічна назва українського народу: *«...Киянин, Волиняк, Червонорусин — були Руські через місцевість, через особливі риси свого народного, громадського й родинного побуту, через свої звичаї й обичаї... Східний Слов'янин був не Руський, а Тверитянин, Суздалець, Московець... В українсько-руського народу ніби украдено його прізвище»* [3].

Порівнюючи російський й український народи, М. Костомаров окреслює їх духовні риси, особливості національного характеру: *«Духовний склад, ступінь чуття, його прийоми чи склад розуму, спрямування волі, погляд на життя духовне і суспільне, все, що складає характер народу, — це сокровенні внутрішні причини, його особливості, що надають дихання життю і цілість його тілу. Все, що входить в коло цього духовного укладу, не виражається поодиноці, окремо одне від другого, але разом,*

нероздільно, взаємно підтримуючи одне одного, взаємно доповняючи себе, і тому все вповні складає єдиний стрункий образ народності» [3].

Публіцист розглядає поняття «народний дух» як своєрідний феномен, що відображає особливості формування двох окремих народів. На думку автора, народний дух українців – прагнення до «...особистої самоволі, свободи». *«Великоруська ментальність відзначається тріумфом общинності над особистістю, з якого випливає любов до царя та поміщика, бездумне підкорення особистості волі колективу, громади та сприйняття інститутів спільної власності» [3].*

М. Костомаров наголошує на схильності московитів до загарбництва, пояснюючи це тим, що *«Москву...населили різні волоцюги, й довго вона зростала з того, що до неї напливали нові прибуди з усіх усюд...Така мішанина мешканців усе швидше визначає нахил поширити свій край, зростати на чужий кошт, проковтнути сусідів: її тягне до хитрої політики, до завойовування» [3].* Автор стверджує, що українці не прагнуть «підвертати під себе» інші народи, їм не притаманне насильство. Якщо виникали конфлікти, то *«за ображену честь», а не «...щоб закріпити на довгі віки своє панування» [3].*

М. Костомаров аналізує і релігійні відмінності: *«Серед великорусів ми стрічаємо облуднів, бузувирів, строгих виконавців назверхніх правил і обрядів, але теж без правдивої побожності, людей, переважно байдужих до релігійних справ, котрі зверхні потреби релігії справляють за тим, що звикли вже до того, але не здають собі справи з того, чого й на що все це діється», «в українців... велика сила того, чого бракує великорусам, у них міцне почуття Божої всеприсутності. Внутрішня розмова з Богом, тайне думання про Божу волю над собою, сердечний порив у світ невідомого, таємного, радісного» [3].*

У статті автор висвітлює міжнаціональні відносини двох народів. Публіцист зауважує, що московити *«з погордою ставляться до чужих вір і народностей. Царі вмивали руки після привітання з послами», а українці ж «...споконвіку звикли чути довкола себе чужу мову й не цуратися людей із іншим обличчям та іншою вдачею... дух терпимости, брак національної пихи перейшов і в характер козаччини й живе й досі в народі» [3].*

Публіцистичні праці М. Костомарова актуалізують проблеми націєтворення. У них автор усім своїм духовним потенціалом обстоює неперервність націєтворчого зв'язку людини, роду і народу, закликає українців до консолідації задля збереження національної ідентичності.

Список використаної літератури

1. Козачок Я. В., Чекалюк В. В. Горизонти українотворення в публіцистиці М.Костомарова. *Микола Костомаров у контексті сучасності*: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. Київ: НАУ, 2013. 336 с.
2. Костомаров М. Богдан Хмельницький. Дніпропетровськ: Січ, 2004. 843 с.
3. Костомаров М. Дві руські народності / пер. О. Кониського. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kostomarov/Dvi_ruski_narodnosti.pdf?
4. Мединська О. Я. Проблеми державотворення у пресовому дискурсі (за матеріалами газети «День»). *Вісник Львівського університету. Серія Журналістика*. 2019. Випуск 46. С. 92–100.